

e. 1. 332

Pataki Diák

A Pataki Diákok Szövetsége hírlevele

II. évfolyam 2. szám

2002.október

A tartalomból:

*Pataki diákok emléknapja - Új tiszteletbeli tagok - PADISZ-hírek
Tagszervezeteink életéből - Találkozók, köszöntések - Emlékezések
- Aktualitások, felhívások*

MEGHÍVÓ

Pataki Diákok Emléknapja ünnepségére Sárospatak, 2002. december 11., szerda

A Pataki Diákok Szövetsége tisztelettel meghív minden pataki diákot, tanárt és érdeklődőt a Pataki Diákok Emléknapja 2002. évi sárospataki központi ünnepségére.

Program:

- 14.40 Az Emléknap megnyitása, a Pataki Diákok Emlékoszlopánál
- 15.00 A 80 éve született Pécsi Sándor szobrának megkoszorúzása az Iskolakertben
- 15.45 A Pataki Diákok Szövetsége Díszközgyűlése A Művelődés Házában, ennek keretében díszoklevelek átadása a PADISZ hat új tiszteletbeli tagjának
- 17.00 Pécsi Sándor emlékkiállítás megnyitása A Művelődés Háza Galériájában

Új tiszteletbeli tagok

A szövetség alapszabálya szerint tiszteletbeli taggá választhatja a közgyűlés azt a személyt, aki *pataki tanárként* alkotó módon jelentősen hozzájárult a pataki nevelésügy sikereihez, vagy *pataki diákként* életútja során kimagaslóan eredményes tudományos, művészi vagy közéleti tevékenységet végzett, s ezzel öregbítette volt iskolája hírnevét, vagy *egyébként* a pataki iskolák, a város, a régió fejlesztéséért eredményesen tevékenykedett. A tiszteletbeli tagok száma egyidejűleg a 25 főt nem haladhatja meg.

A Közgyűlés 2002. június 29-én hat új tiszteletbeli tagot választott, akiknek ünnepélyes avatására a Pataki Diákok Emléknapján kerül sor. A titkos szavazással egyhangúan megválasztott új tiszteletbeli tagok:

Lenkeyné dr. Semsey Klára

református lelkész, teológus, egyetemi tanár

Huszár István

közgazdász, volt miniszterelnök-helyettes, c. egyetemi és főiskolai tanár

Dr. Jakab István

nyelvész, kandidátus, ny. tszv. egyetemi docens (Pozsony)

Dr. Kováts Dániel

irodalomtörténész, nyelvész, ny. főiskolai tanár

Szathmári Sándor

ny. gimnáziumi tanár

Dr. Tukacs Béla

jogász, agrármérnök, okl. könyvvizsgáló

Az új tiszteletbeli tagok avatására az idei Pataki Diákok Emléknapján kerül sor.

PADISZ-hírek

A Választmány 2002. március 23-án egyhangúlag elfogadta a 2001. évi költségvetési beszámolót, valamint a 2002. évi munkatervet.

Megvitatta a tiszteletbeli tagok betöltésére vonatkozó javaslatokat és az Árpád Vezér Gimnázium tagfelvételi kérelmét.

A Választmány 2002. június 29-én az Árpád Vezér Gimnázium és Kollégiumot, a szövetség 16. tagszervezeteként, a PADISZ rendes tagjainak sorába felvette.

A Besztercsey Alapfokú Művészeti Magániskola tagfelvételi kérelmének elbírálását a következő ülésre halasztotta, továbbá határozott arról, hogy a fent felsorolt hat személy tiszteletbeli taggá választását javasolja a közgyűlésnek.

Tagszervezeteink életéből

A Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumának életéből

Új tanévet kezdünk

A 2002-2003. tanévet mintegy 630 diák kezdte el a már többéves gyakorlat szerint hat évfolyamos, két tannyelvű – ötéves –, emelt szintű angol, német nyelvi, valamint általános képzés keretében összesen 22 osztályban. A tantestület 62 főből áll, új munkatársaink Kababik Mária informatika és Kiss Norbert angol-informatika szakos tanárok.

Az idén is érkeztek amerikai vendégtanárok: Tracey Lynn Gust és Rebecca Sue Linden, akik lektoroként tevékenykednek.

Kitüntetett pedagógusaink

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Elnöksége Török István gimnáziumi vallásstanárt Kövy Sándor-díjjal tüntette ki. A díjátadásra 2002. június 23-án a gimnáziumi tanévzárón került sor. A laudációt dr. Lénárt Attila gimnáziumi igazgató mondta el.

A Magyar Református Egyház Zsinata az Iskolaügyi Szakbizottság javaslatára Victor István választásának a Makkai Sándor-díjat adományozta. A kitüntetett a díjat Pápán, a református iskolák országos tanévnyitó ünnepélyén vette át 2002. augusztus 31-én.

Lois Craven köszöntése

Lois Elaine Craven tanárnő 1992-től tanít Sárospatakon a két tan nyelvű osztályokban biológiát és földrajzot. Szakterületén a legújabb kutatási eredményeket alkalmazva plasztinációs laboratóriumot hozott létre, itt különleges eljárással biológiai szemléltetőeszközöket készít diákjai bevonásával. Áldásos munkálkodása nyomán 1994 óta közel 30 pataki diák tanult a Pannónia Keresztény Oktatási Csereprogram keretében az Egyesült Államokban és Kanadában.

A tanévnyitón a gimnázium közössége előtt Szabó Dániel főgondnok úr köszöntötte őt a tízéves évfordulón.

„Egy amerikai tanárnőt köszöntök – magyarul, hiszen az itt eltöltött évek alatt tökéletesen megtanulta, érti nyelvünket. Amerikából indult

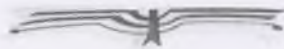
el, egy-két évre jött, aztán eltelt 3-4 s immár tíz esztendő.

Mások is eltöltöttek itt tíz évet vagy még sokkal többet is – tisztelet illeti őket -, de az ő helyzete egészen sajátos. Holland háttérű református amerikai világból érkezett közénk ezelőtt tíz évvel. Az évek múlásával úgy érezte, feladatot kapott, amit nem tud és nem is akar itt hagyni.

Lois, köszönjük a népünk iránti szeretetedet. Köszönjük hűségedet, az ismeretet, amit hoztál, s amit folyton gyarapítasz. Köszönjük evangéliumi szerénységedet. Azt, hogy hidat építettél nagy távolságok, óceánok átívelésével; azzal, hogy vagy, hogy közöttünk munkálkodsz. Hálát adok Istennek, hogy találkozhattam szüleiddel, megismerkedhettem tanáraiddal abban a közösségben, amely téged indított, s amely nekünk is példa és támogatás.

Isten áldja meg a köztünk végzett szolgálatodat! Adjon még számos esztendőt, hogy építsd tovább a hidat, amelyen diákok járnak oda-vissza, s a te szereteteddel – ami evangéliumi bizonyágtétel is – egymásnak kezet adnak.

Köszönjük szolgálatodat!”

Kossuth-émléknápl Sárospatakon

A református gimnázium a történelemtanári munkaközösség kezdeményezésére 2002. szeptember 19-én egész napos rendezvényen emlékezett meg Kossuth Lajos születésének 200. évfordulójáról. Az ünnepi műsor szónoka Szerdi András 12. A osztályos tanuló volt. Juhász Gyula Kossuth-szobor című versét Szatmári Andrea (10. E) mondta el. A gimnázium kórusa H. Bathó János Kossuth apánk és Bárdos Lajos Kossuth Lajos táborában című művét adta elő Szederné Tóth Zsuzsa vezényletével. A tisztelet koszorúját Bajkó Nándor (13. E) és Kotány Dániel (12. C) helyezte el az iskolakerti Kossuth-szobor talapzatán.

Az emléknápl rendhagyó történelemórával folytatódott. Dr. Pelyach István történész, a Szegedi Egyetem Új- és Legújabb Kori Magyar Történelmi Tanszékének munkatársa értékelte Kossuth történelmi jelentőségét.

A Nagykönyvtár dísztermében a látogatókat emlékkiállítás várja, melyet Pocsainé Eperjesi Eszter múzeológus rendezett a Tudomá-

nyos Gyűjtemények anyagából. Dr. Lénárt Attila igazgató megnyitójában kiemelte a pataki iskola és a régió reformkori ellenzéki szerepét, a kiváló professzor, Kövy Sándor alakját. Kossuth pályája fényesen igazolta az általa jóvendöltek: „Hanem a domine Kossuthból országháborító lesz!” A nemzet sorsfordító eseményeinek részese lehetett, s az emigrációban is hű maradt elveihez. Ahogyan maga Kossuth fogalmazott: „csak az képes hatalmasat alkotni, ki korának embere, míg ellenben ki korát megelőzi, csak halála után él, ki pedig korától elmarad, élve is halott.”

Sinkóné Tóth Zsuzsanna tanárnő

Ködöböcz József: A Pataki Diáko Sárospataki Baráti Köréről

A Pataki Diákok Sárospataki Baráti Köre 1983-ban alakult azzal a céllal, hogy az itt élő öregdiákokat összetartsa, a pataki hagyományokat ápolja, az alma materek és a város fejlődését segítse. Éveken át nagyobb összejöveteleket is szerveztünk, melyeken a tagságot ér-

deklő témákról hangzottak el előadások, illetve látogatások keretében sort kerítettünk az alma mateg életének, termelő üzemek munkájának közelebbi megismerésére is. Miután azonban a Sárospatakon élő öregdiákok a kis diákvárosban, az alma mater közvetlen közelében, egymással szoros kapcsolatban élnek, gyakran találkoznak, sokszempontú együttműködést folytatnak, nem igénylik az ország különböző városaiban működő egyesületek életében fontos szerepet játszó nagyobb összejöveteleket, baráti körü találkozokat. Vezetőségünk ezért a pataki szellem fontos jellemzőjének, a „használni, segíteni akarás”-nak megfelelően azt tekinti fontos feladatának, s arra törekszik, hogy segítse a pataki öregdiákok nagy közösségét: a másutt élő öregdiákok iskolai kapcsolata mellett erősítse a városunkkal való kapcsolatát is. Ez utóbbi célt szolgálták az 1984-ben és 1996-ban megszervezett nagy diáktalálkozók, melyek megrendezéséhez a város is sok segítséget nyújtott. 1984-ben a Városi Tanács végrehajtó Bizottsága is foglalkozott a találkozó problémájával. Az 1996. évi világtalálkozót a Város Önkormányzatának segítségével

szerveztük meg. A találkozó egyike volt a város négy kiemelt millecentenáriumi rendezvényének. Az 1995-ben megindított szervezés, levelezés, nagyszámú külföldi és belföldi újsághirdetés, felhívás költségeit a város vállalta s az alma mateg bevonására csak a személyre szóló meghívók kiküldésével került sor. Az alma mategrekllel történt előzetes megállapodásnak megfelelően a város és a tanítóképző a rendezvényeinken megjelent öregdiákoknak emlékül a „Sárospatak a magyar művelődéstörténetben” c. könyvet adta. Tevékenységünk másik formája volt a pataki szellem szélesebb körben érvényesítőinek, nagy alakjainak nevelő hatású emléket állítani Patakon. Kezdeményezésünkre került sor az Iskolakertben Besenyei György és Fáy András szobrának felállítására, de segítettük Béres Ferenc Pécsi Sándorról és Egressy Béniról szóló szoborállítású akcióját is. Baráti Körünk jelöltette meg a Városvédő és Szépítő Egyesülettel együtt emléktáblával Novák Sándor, H. Bathó János és Fáy András volt lakóházát. Javaslataunkra nevezett el a város utcát Árvay Józsefről, Comeniusról, Dezső Lajosról, Mátyás Ernőről,

Nagy Ernőről, Pécsi Sándorról, Szabó Gyuláról, Szinyei Gerzsonról. Kezdeményeztük s anyagiakkal is segítettük egy volt pataki diák, Nagy Ernő, Bajcsy-Zsilinszky Endre harcostársa pataki síremlékének elkészítését.

1985-ben A Művelődés Házával képzőművészeti kiállítást szerveztünk „Tiszteletadás Sárospataknak” jelszóval két pataki öregdiák, Orosz György és Pallagi Tamás alkotásaiból, s azóta több ilyen kiállításon működtünk közre (Czinke Ferenc, Demjén István, stb.) Segítettük a képzőművész, tudományos kutató, szépíró, világot járt tervező mérnök öregdiákok munkáiból 1996-ban, a nagy találkozó alkalmával rendezett kiállítás szervezését, mely anyagának nagy részre adományként a Tudományos Gyűjteményeké lett, a városban maradt.

Az iskolai tanévzárókon pataki vonatkozású könyvek adományozásával ismerjük el a pataki középiskolák és főiskolák kiváló és érdemes tanulóinak munkáját, erősítve ezzel Patakhoz kötődésüket. Kezdeményezésünkre kapta meg 1997-ben Palumbo Gyula, a Miskolcon élő hűséges öregdiák a városunkat szolgáló értékes munkás-

ságáért a város Pro Urbe kitüntetését.

Tevékenységünknek a fentiekén túl más formái is vannak. A mássutt élő öregdiákok közül többen fordulnak Patakkaal kapcsolatos konkrét kérdéssel hozzánk. Ezeknek az elvárásoknak igyekszünk megfelelni, eleget tenni. Ennek eredményeként több öregdiák írásos és egyéb anyaga (prózai írások, költemények, mérnöki tervek, katonatiszti háborús napló, könyvek, festmények stb.) került a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeibe.

Közösségünk együttműködik az 1986-ban Sárospatakon megalakult és pataki székhellyel működő, országos hatókörű közösséggel, a Magyar Comenius Társasággal. Ennek fontos eredménye az együtt létrehozott „Sárospatakért Baráti Kör Alapítvány” működése. Az alapítvány kiemelt feladata a pataki szellem ápolása, erősítése, a Sárospatakkaal kapcsolatos szellemi, művészeti alkotások létrehozásának támogatása. Baráti Körünk a Magyar Comenius Társaság vezetőségével együtt arra törekszik, hogy Sárospatakot Comenius magyarországi fontos kutatóhelyévé, bázisává fejlessze. Ezért a

Comenius-szal kapcsolatos anyagokat (könyv, kép, film, stb.) igyekszünk megszerezni, összegyűjteni és a Tudományos Gyűjteményekben, s a Tanítóképzőben elhelyezni, a kutatók, érdeklődők rendelkezésére bocsátani.

Baráti Körünk Patakkal kapcsolatos anyagok, adatok rendelkezésre bocsátásával, tanácsadással, lektorálással igyekszik segíteni a másutt élő volt pataki diákok kutatómunkáját is, főleg a történeti,

neveléstörténeti, lakóhely-ismereti kutatások során. Az utóbbi években falumonográfia, lakóhely-ismereti segédkönyv, a Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén levő református népiskolák 1565-1670 közti történetével foglalkozó könyv, a sárospataki vitorlázó repülés /1936-1944/ bemutatásával kapcsolatos anyag, a hazai népművelés történetével foglalkozó nagyobb tanulmány lektorálására került sor.

Találkozók, köszöntések

Ködöböcz József: Köszöntő a 70 éves érettségi találkozáson

(Elhangzott 2002. június 30-án.)

Az 1932-ben érettségizettek nevében őszinte tisztelettel köszöntöm Alma Materünket, annak jelenlegi képviselőit, Igazgatóját és Tanárait! Köszöntöm Pataki Diáktestvéreinket és Vendégeinket!

Mi 1912-13-ban születtünk. Életünk folyamán sok nehézséggel kell megküzdenünk. Átéltük az I. világháborút! Megszenvedtük Trianont, az 1930-as évek világválságát, az ak-

kori nagy szegénységet és a diplomások kilátástalan jövőjének, elhelyezkedni nem tudásának nagy gondját. Aktív részünk volt a II. világháborúban és a szovjet hadifogságban. Ezután újabb áldozatokat kívánt tőlünk a háború pusztította ország újjáépítése s majd évtizedeken át ki voltunk szolgáltatva a pártállam önkényének.

Mindez erősen rányomta bélyegét életünkre. Az osztály 42 érettségiző tanulója közül kevés tudta egyetemen, főiskolán folytatni tanulmányait. Hárman orvosi, ketten-ketten tanári, jogi, mérnöki oklevelet szereztek, s heten végeztünk teológiai

akadémiát. Sokan vállaltak községi irodákban ingyen munkát abban a reményben, hogy később majd a jegyző tanfolyamot elvégezve, jegyzőként dolgozhatnak. Többen kerültek a vasúthoz és a kereskedelembe. Őt társunk lett a II. világháború áldozata. A háború után két társunk kényszerült politikai okból hazája elhagyására, de volt olyan társunk is, akit a pártállam megfosztott állásától és élete nagy részében nem érvényesíthette a társadalom javára szaktudását.

Osztályunk tagjai, mint általában a pataki diákok, a pataki szellemnek megfelelően igyekeztek segíteni embertársaiknak, hasznára lenni kisebb-nagyobb közösségeknek, szolgálni magyar nemzetünknek.

Ma már csak heten élünk. A magas kor és a betegség általában megakadályozta társainkat abban, hogy a találkozón testileg is részt vegyenek, csak az egyik Kanadában élő társunk, Görgy Kálmán és a Budapesten lakó Tompa Dezső tudott eljönni. Egyik osztálytársunk, aki Finnországban él, Murin Lenke arra kért, hogy a nevében külön is köszöntsem az Alma Matert. Neki szorosabb kapcsolata volt az iskolánkkal: Erdélyi László gimnáziumi tanárnak volt a felesége. Innen Mis-

kolcra kerülve 1955-ben megalapította a zeneművészeti szakiskolát és 17 évig igazgatója volt. Férje halála után kiment Finnországba, ahol zenei munkásságával erősítette a magyar ének-zenei tanítás hírnevét s vele együtt a magyar-finn barátságot. Osztályunk sokat kapott a pataki Alma Matertől. A családban és a faluközösségben történt nevelésre alapozva a pataki gimnázium formált bennünket emberekké. S mi mindig hálásak voltunk a Patakon kapott nevelésért, az életre való felkészítésért. Arra törekedtünk, hogy mindig minden helyzetben a pataki szellemnek megfelelően helyt álljunk. Magam hivatásukat szerető jó tanítók képzésével, pataki szellemben történő nevelésével és a pataki örökség, művelődés irodalmi feldolgozásával igyekeztem meghálálni a kapott hatásokat. A Patakon maradhatás lehetőségét arra is felhasználtam, hogy segítsem erősíteni az öregdiákok és az Alma Mater, a pataki diákok és a diákváros kapcsolatát.

Hálát adunk Istennek osztálytársaink életéért és volt tanáraink életéért, szeretetért, velünk kapcsolatos áldozatos nevelő munkájukért! A pataki szellem az igaz emberiség szelleme. S ma különösen na-

gyon fontos, hogy társadalmunk életében érvényesüljön és hasson ez a szellem! Nemzetünk, egyházunk jövője érdekében tisztelettel kérjük az Alma Matert s a jelen lévő fiatalabb diáktestvéreinket, hogy legyenek mindig aktív élői, erősítői ennek a pataki örökségnek!

Baloghné Braun Mari: Évfolyamtalálkozó másodszer

(Sárospatak, 2002. június 29-30.)

A Rákóczi Gimnáziumban érettségiztünk 1969-ben. Osztálytalálkozókat rendszeresen tartunk öt évente osztályonként, egymástól függetlenül. Ezért van az, hogy az évfolyamtársakat talán már meg sem ismerjük.

Gallyasné Szilágyi Edit (B-s), Gönczfalvi József (D-s), és jómagam Baloghné Braun Mari (C-s) úgy gondoltuk 2001-ben, hogy megrendezünk egy évfolyam találkozót annak okán, hogy 50 évesek lettünk. Az elhatározást hamar tetek követték. Lázás kutatómunkával felderítettük a diáktársak címeit, és végül sikerült fantasztikus programokkal teli 3 napot és 2 éj-

szakát együtt töltenünk. A beszélgetések során kiderült, hogy van közöttünk egy festőművész diáktárs: Barnóth Zoltán. Néhány képet láthattunk ízelítőül. 2001-ben megfogadtuk, hogy a jövőben rendszeresen összejövünk.

2002. márciusában a fentebb említett szervezőkkel közösen elhatároztuk, hogy a művész diáktárs kiállítási anyagát elhozzuk Sárospatakra. A kiállítás megnyitóját és az újabb találkozónkat a Nagytalálkozó időpontjára, június 29-30-ra terveztük. A kiállítás színhelye az Árpád Vezér Gimnázium aulája volt. Ebben a Makovecz-féle fenséges, hatalmas térben a festmények szinte élni kezdtek.

Közvetlenül ebéd után Bertha Zoltán művész-tanár urat, a „B”-sek osztályfőnökét, szeretett Zoli bácsinkat kerestük fel otthonában az alkotásai között. Megnéztük képeit, ő pedig hálája jeléül dedikálta nekünk az „ÉLETFA” albumát. Ezt a találkozót az ifjú művésznek meglepetésül szántuk. Végül elkészöntünk a tanár úrtól, jó egészséget kívánva Neki.

A Barnóth Zoli kiállításának megnyitójára siettünk vissza az Árpád Vezér Gimnáziumba. A megnyitó fényét emelte a Farkas Ferenc

Művészeti Iskola növendékeinek fuvolajátéka: Fampas Görög táncát adták elő.

Gönczfalvi József barát, osztálytárs mutatta be nekünk Barnóth Zoltánt, a festőművészt, aki 1951-ben Tiszakarádon született. Művészeti tanulmányait Sárospatakon és Szegeden végezte. Részt vett a zebegényi Szabadiskola kurzusain, hazai és külföldi művésztelepek munkáiban. Első mestere Debreczeni Zoltán volt. Tanulmányúton járt Németországban, Ausztriában, Szlovákiában és Lengyelországban. A művészeti stílusok közül egyfajta szimbolista és lírai absztrakt irányzat áll közel hozzá. Tagja a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának, titkára a Nagy István Képző és Iparművészeti Csoportnak és vezetője a Ceglédi Galériának. Művei megtalálhatók magyar és külföldi köz- és magángyűjteményekben. A képek megszületésének történeti háttérét a művész ecsetelte. Vendégeink között nemcsak évfolyamtársakat köszönthetünk, meglátogatta egykori tanítványát Köteles László tanár úr, aki egyben a művész osztályfőnöke is volt.

Nagyon lelkes és érdeklődő vendégeink voltak Újszászy Kálmán és

kedves neje, Ilike. Megismerkedés, beszélgetés, amelynek közvetlen folytatása baráti meghívás a sárospataki szülői házba. Rendezett udvar, érő gyümölcsökkel, takaros ház, ahol minden érintetlenül áll Újszászy Kálmán professzor úr és felesége halála óta. A diákok körében közkedvelt Kálmán bácsi és Ica néni szelleme ma is él, a ház, az udvar most is „tárt karokkal” várja az ide látogatókat. Nem mindennapi élményben volt részünk, Kálmán anekdotáit csodálattal hallgattuk, kincseket érnek a számmunkra. Azok a történetek, amelyek édesapjával, édesanyjával és az akkori diáksággal kapcsolatosak (hogyan mutattak példát életükkel, hogyan gyűjtötték maguk köré a diákságot, stb.) éppen róluk is szólhatnának. A tradíció nem szakad meg, mert ők igyekeznek ezt megőrizni és átörökíteni az utódoknak. Vasárnap délelőtt a református templomba istentiszteletre mentünk. Utána a Gimnázium Imatermébe sétáltunk át az ünnepi gyűlésre. A jelenlegi vezetés köszöntötte a találkozóra érkezőket. Megható volt számunkra, hogy az ország minden részéből, sőt, idősen Kanadából is eljöttek erre a rangos eseményre. Számomra mély

élmény és hihetetlen, hogy egykori főiskolai tanárom Ködöböcz József 70 évvel ezelőtt érettségizett. Diáktársai nevében szólalt fel, jó fizikai és szellemi erőt sugározva. Felcsendültek a régi diákdalok, az

elején „Bodrogszékpartján van egy város” ... és az ünnepség végén „Válásra int immár az óra” ...Könnybe lábad a szemünk, elszorul a torkunk... jövőre újra találkozunk!

Emlékezések

Bolvári-Takács Gábor: Beszéd dr. Harsányi István temetésén

(Elhangzott a sárospataki református temetőben, 2002. június 1-jén.)

Tisztelt Gyászoló Család, kedves Pataki Diákok és Tanárok, Gyászoló Gyülekezet! Harsányi István búcsúztatására gyűltünk össze. Személyében a Sárospataki Református Kollégium kimagasló hatású tanárát veszítette el. Túlzás nélkül állíthatjuk: Harsányi István életútja egyben a mindig megújulni akaró és megújulásra

képes pataki kollégium 20. századi történelmének keresztmetszete is.

Az életút a szó legteljesebb értelmében igaz, hiszen Harsányi István tanárcsaládban született. A nagynevű felmenők számba vétele helyett hadd említsük csupán édesapját, id. Harsányi Istvánt, a jeles irodalomtörténészt. Az indítatás tehát magától értetődő, de a pálya kibontakozása mégis egyedülálló személyiséget jelez. Harsányi István életműve ugyanis nem értelmezhető önmagában. Az ő munkásságának lényege, hogy tevékenysége mindig másokban teljesedett ki. Két szóval jellemezhetném mindezt: kezdeményező-

készség és inspiráció. Kezdeményező volt abban az értelemben, hogy számára nem a dolgok lezárása, hanem az új dolgok felfedezése, megindítása jelentett kihívást. És inspiráló volt abban az értelemben, hogy képes volt mások sikereit saját sikerélményként megélni, s ezzel másokban is felelősségtudatot, tettekészséget ébreszteni.

Harsányi István készsége az új értékek felismeréséhez már ifjúkorában megmutatkozott. Kevésbé köztudott, hogy bölcsészdoktori disszertációját 22 évesen „Rokokó ízlés a magyar irodalomban” címmel készítette el, amelyben elsőként dolgozta fel a szóban forgó témát. Munkájának fontosságát bizonyítja, hogy Szerb Antal öt évvel később már forrásként hivatkozott rá magyar irodalomtörténeti monográfiájában, időtállóságát pedig az, hogy az 1965-ben kiadott, Benedek Marcell által szerkesztett Magyar irodalmi lexikonban is első helyen hivatkoznak rá a vonatkozó szócikkben.

Az irodalmári indíttatás atyai örökség volt, de Harsányi István

számára a pataki gimnáziumba való visszatérés után nem jelentett további kihívást. Új feladatot keresett és talált: 1935-ben kezdeményezésére indult meg a népi tehetségkutató és tehetségmentő mozgalom. Ennek jelentőségét nehéz lenne túlbecsülni. A népi tehetségek első generációs értelmiséggé formálása olyan tett volt, amely alapvetően befolyásolta a pataki iskola közmegítését és társadalmi hatásmechanizmusának alakulását. Hosszan lehetne sorolni azokat a neveket, akik e mozgalom révén jutottak be a gimnáziumba, s váltak később alkotó értelmiséggé, a legkülönbözőbb területeken. Közülük sokan e búcsúztatáson is jelen vannak. A mozgalom 1941-ben országossá bővült: a miniszter központi pénzalapot állított fel e célra. Amikor pedig a világháború utáni demokratikus kormányzat – többek között a tehetségvédelem gondozására is – létrehozta a Magyar Népi Művelődési Intézetet, Harsányi Istvánt kérték fel az igazgatói tisztségre. Új feladatkörében azonban munkássága nem telje-

hírlevél

sedhetett ki. Az intézetet két év múlva megszüntették, mert a központosított államszervezettől idegen volt a szuverén értelmiségnevelés. Harsányi István ekkor új tevékenységi kört talált: ekkor indult pszichológusi pályája. Ehhez

likációi úttörő jelentőségűek voltak a nevelésléktan, az olvasáskutatás területén, foglalkozott a serdülőkor és az ifjúkor pszichológiájával. Az ötvenes évek első felében megszakadt publikációs tevékenysége is e kutatásokkal

elsőként a Gyermeklélektani Intézet adott keretet, amelyet 1955-ben átvett a Magyar Tudományos Akadémia. Ebből fejlődött ki később a Pszichológiai Intézet. Harsányi István kutatásai és pub-

összefüggésben kapott új lökést. Kezdeményezőkézsége a hatvanas évektől társadalmi aktivitásban nyilvánul meg, amely Sárospatakhoz kötődik. 1960-ban újraéleszti és évtizedeken át vezeti

a pataki diákok két világháború között már működött budapesti baráti körét, létrehozva ezzel egy olyan közösséget, amelyre méltán alkalmazható Bibó István definíciója a „szabadság kis körei”-ről. Oroszlánrészt vállal abban a – mai szóhasználattal élve – lobbizásban, amely révén Sárospatak 1964-ben nagyközségi, 1968-ban pedig városi rangot kapott.

A hetvenes évek Harsányi István szervezőkészségének fénykora. 1972-ben meghirdeti a „Tegyünk valamit Sárospatakért!” mozgalmat, s még abban az évben öregdiákokból álló delegációt fogad a művelődésügyi miniszter. 1973-ban Pályám emlékezete címmel rendezvénysorozatot indít Sárospatakon, két évvel később öregdiák-világtalálkozót szervez. Ugyancsak 1975-ös keletű a Bodrog Szálló felépítésére és a Zempléni Tájvédelmi Körzet létrehozására vonatkozó kezdeményezése: tíz éven belül mindkét terv megvalósul. 1976-ban sor kerül az első népfőiskolai találkozóra, 1983-ban pedig kidolgozza a Norma Népfőiskola koncepcióját, és részt vesz a mozgalom országos újjászervezésében. Köz-

ben összegyűjti a pataki diákvilág anekdotakincse következő kötetének anyagát: e munka 1996-ban lát napvilágot.

Nem sorolom tovább. Az örök-ké tenni akarás, a fáradhatatlan munkakedy, az ötletgazdagság – nos, ez volt Harsányi István. Olyan életművet hagyott hátra, amely bennünk és környezetünkben él, tehát időtlen.

Tisztelt Gyászó Gyülekezet! 15 évvel ezelőtt jelen voltam Harsányi István 80. születésnapján, a budapesti kör rendezvényén. Stílszerűen magammal vittem Az ifjúkor c. kötetét, és megkértem, dedikálja. Pista bácsi a következőket írta bele: „Takács Gábornak szeretettel, várapozással, Harsányi István”. Őszintén szólva nem nagyon értettem, mi az hogy „várapozással”? Hiszen akkor találkoztam vele először. Ma már pontosan tudom, hogy Harsányi István másoktól is elvárta az eredményeket, egyben tudott és akart mások sikereinek örülni. Tavaly decemberben, a Pataki Diákok Emléknapján, a PADISZ tiszteletbeli tagjainak ne-

vében, legidősebbként, ő mondott köszöntőt. Gondolatait e szavakkal zárta: „Köszönöm, hogy itt lehettünk!” Kedves Pista bácsi, én így fejezem be: köszönjük, hogy körülötted lehettünk! Nyugodj békében!

Sipos István: Kőrös Endre akadémikus emlékezete

Idén márciusban temettük el az életének 75. évében elhunyt Kőrös Endre akadémikust, az ELTE kémiaprofesszorát. Győrben született 1927. szeptember 18-án. A gimnáziumi tanulmányait azonban szülővárosától távol, a Sárospataki Református Főiskolában végezte. Visszaemlékezés c. írásában olvashatjuk a következőket: „1945 júliusában elbúcsúztam a sárospataki Alma Matertől, az iskolakerttől, az Angol Internátustól, a Bodrogtól és mindazoktól a kedves, meghitt helyektől, amelyekhez hat év emlékei fűztek. ... Kiváló tanárain nagyon sok irányban keltették fel érdeklődésemet és így nehezen tudtam eldönteni, hogy merre induljak el.

... Nagyapám, aki magyar-német szakos tanár, és akkoriban a pápai református nőnevelő intézet főigazgatója volt, az irodalom és a nyelvészet felé fordította érdeklődésemet, édesapám pedig, mint mérnökember, a természettudományok felé. ... Végül is úgy határoztam, hogy vegyész leszek, és 1945 őszén beiratkoztam a Pázmány Péter Tudományegyetemre, vegyészhallgatónak.”

Az ifjú Kőrös Endre ettől kezdve – a Sárospatakon kapott magas szintű alapképzés birtokában – magabiztosan haladt előre választott tudományos pályáján. Negyedéves korában Schulek Elemér professzor, a később Kossuth-díjjal kétszer kitüntetett akadémikus meghívta magához, az akkor már Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának szervesen és analitikai kémiai tanszékére, ahol 1950-ben tanársegédi, 1956-ban adjunktusi kinevezést kapott. 1958-ban megvédte kandidátusi értekezését, néhány évvel később docens lett. Negyven évesen elnyerte a kémiai tudományok doktora cí-

met, s ez alapján 1969-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Oktatói karrierje során számos külföldi tapasztalattal gazdagodott. 1956 tavaszán Prágában dolgozott, majd Brnóban és

jesen új területe volt a kémiának. 1978-ban Japánban, 1982-ben az NSZK-ban volt vendégprofesszor. A belföldi és külföldi tudományos konferenciák mellett a hetvenes és nyolcvanas években

Pozsonyban tartott előadásokat. 1962-ben Wilson professzor meghívására Belfastban töltött 6 hónapot, az ottani egyetemen. 1970-ben az Egyesült Államokban, az oregoni egyetemen dolgozott hosszabb ideig az oszcilláló kémiai reakciók területén. Ez akkor tel-

előadókörutat tett Angliában, Indiában, Spanyolországban és Norvégiában. Részt vett a Magyar Kémikusok Egyesülete vezetőségének munkájában, ezen belül több mint húsz évig vezetője volt a Magyar Komplexkémikusok Egyesületének. „Mindig fontos

feladatomban tartottam és tartom ma is, hogy részt vegyek a kémia-tanárok továbbképzésében, továbbá a tudományos ismeretterjesztésben. Mindig az volt a fő törekvésem, hogy a fiatalokban felkeltsem az érdeklődést a természettudományok és a természet-tudományos gondolkodás iránt.” – vallotta.

Tudományos és oktatói tevékenységét számos szakmai díjjal – közte a Schulek Emlékéremmel – elismerték. Legkiemelkedőbb állami kitüntetése az 1990-ben kapott Széchenyi-díj. A Magyar Tudományos Akadémia 1990-ben választotta levelező tagjává, majd 1993-ban rendes taggá lépett elő. Tagja volt az MTA Felügyelő Bizottságának, és 1996-tól az Európai Tudományos Akadémiának.

Kőrös Endre 1998-tól emeritus professzorként dolgozott tovább az egyetemen. A látványos épületben található irodájának falán a sárospataki Rákóczi Gimnázium kémia szakkörének tiszteletbeli tagságáról szóló oklevele emlékeztette a látogatóit min-

dig büszkén vállalt pataki kötődésére. „Életemben fontos szerepet játszott és játszik a Patakhöz fűződő kapcsolatomban, amely különösen 1970 után vált igen szoros-sá... Sok előadást tartottam a szeretett Alma Mater falai között, részt vettem diákvegyész napokon, rendeztem tudományos összejövetelt Patakon, és jó kapcsolatot alakítottam ki a kémia-tanárok kicsi, de igen lelkes kollektívájával. ... Amikor az ember visszatekint több mint öt évtizedre, és felteszi magának a kérdést: mit adott nekem a pataki kollégium az ott töltött hat év alatt, a válasz nem egyszerű. A régi hatások ugyanis összerosódnak az újakkal, a régi emlékek a frisseb-ekkel. Az azonban biztos, hogy Patak irányt mutatott tisztességben, fegyelemben, toleranciában, a kölcsönös megbecsülés kifejlődésében, mindazokban az erényekben, amelyeket a szülői ház is utaravalóul adott.” – emlékezett a professzor.

**Darányi Lajos: Búcsú
dr. Beregszászi Gyulától
(1935-2001)**

2001. november 26-án kísértük utolsó földi útjára kedves diáktestvérünket. A vigasztalás Igéjét Kovács Sándor hajdúsámsoni református lelkipásztor hirdette az I. Korinthus 13:13 alapján. A sírnál dr. Csorba Sándor diáktestvérünk, a gyermekklinika professzora beszélt, a pataki diákok és a kollégák nevében.

A ravatálnál elhelyeztük egyesületünk tisztelgő koszorúját is, a megemlékezőkoszorúk valóságos erdejében. Az elhunyt testvérünk a gimnáziumi osztály 1997-ben kiadott emlékkönyvében nagyon szép emléket állított az 1952 előtti Patakról, és neves személyiségeiről. Érettségi után elvégezte a Debreceni Orvostudományi Egyetemet. Gyermekgyógyászatból szakvizsgát tett, később gyermek-kardiológus lett. A városi Gyermek-Szívgondozó főorvosaként ment nyug-

díjba 1995-ben. A gimnáziumban sokat segített társainak a tanulásban. 1963-tól, megalakulásától hűséges munkatársa volt a Sárospataki Diákok Debreceni Egyesülete első vezetőjének, dr. Horkay Lászlónak. Tervezte, hogy előadással emlékezik szeretett osztályfőnökééről, dr. Bakos Józsefről, de ebben betegsége és korai halála megakadályozta.

Özvegye szintén orvos, három gyermeke gyászolja. Gimnáziumi vallásórán, Bódy Dénes tanár úr óráján, a krónika szerint, csak ő tudta elkezdeni a 119. zsoltár 85. versét. Megköszönve és hálát adva a sok áldásért, amit általa és tőle kaptunk, emlékezünk ezzel a versszakkal rá:

„Zengő kiáltásom jusson hozzád,
/ És igazságodat adjad értenem,
/ Mint szent Igédben te felfogadtad!
/ Jusson elődbe én esedezésem.
/ Szabadítsd meg minden ínségemből,
/ A te régen tett szent ígéretedből!”

Aktualitások, felhívások

Kapható **A pataki diákvilág anekdotakincse** IV. kötete, benne 51 szerző 172 anekdotája, 1900-tól 1990-ig. A kötet ára 750,- Ft, megvásárolható Sárospatakon a könyvesboltokban, valamint a PADISZ irodájában (Sárospatak, Kazinczy út 27.), megrendelhető a PADISZ postacímén (3950 Sárospatak, Pf. 186.), vagy telefonon (47-511-490, Jurkó Andrea irodavezető), előfizethető átutalási postautalványon, a kötet árának – több példány esetén a 750,- Ft többszörösének – befizetésével. Kérjük a feladó rovatot olvashatóan kitölteni! A pénz beérkezése után azonnal postázzuk a kötetet a kért példényszámban, postaköltséget nem számítunk fel. Jó szórakozást kívánunk!

Pataki Diák A Pataki Diákok Szövetsége hírlevele. II. évfolyam
2. szám, 2002. október

Megjelenik évente kétszer.

Szerkesztőség: 3950 Sárospatak, Rákóczi út 1.

Szerkesztőbizottság:

Bolvári-Takács Gábor (elnök), Laczkó Gabriella (felelős szerkesztő),
Szatmáriné Tóth-Pál Ildikó (szerkesztő).

A kiadásért felel a PADISZ ügyvezető elnöke.

Lapnyilvántartási szám: 2.2.4/556/2001.

Nyomdai előkészítés: Csetneki József.

Készült a Sárospataki Nyomdában.

A hírlevél megjelenését a Sárospataki Református Kollégium
Alapítvány támogatja.

A kiadvány terjesztése ingyenes.

További példányok a szerkesztőségtől kérhetők.

Számunkat a Beszterczey Alapfokú Művészeti Magániskola
III. Nyári Képzőművészeti Szabadiskoláján készült képek díszítik.